

Ieva Naikienė

Vilniaus universitetas

Kauno fakultetas

Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institutas

Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva

E. paštas: ievametlovaite@gmail.com

Moksliniai interesai: lietuvių literatūra (XX a. ir XXI a.), ezoterinė filosofija ir literatūra, literatūros teologija

EZOTERIKA ŠIUOLAIKINĖJE LIETUVIŲ PROZOJE

Straipsnyje aptariamas šiuolaikinių lietuvių prozininkų požiūris į ezoteriką. Analizuojamas Donaldo Kajoko romanas „Ežeras ir kiti jį lydintys asmenys“ (2003) ir Jurgos Ivanauskaitės romanas „Placebas“ (2012). Išskiriami būdingiausi ezoteriniai bruožai, nurodoma kiekvieno autoriaus prieiga prie ezoterikos paslapčių. Straipsnyje ezoterika suprantama kaip sietina su vidinėmis žmogaus jausenomis, bet nesiribojanti su okultizmu ir parapsichologija, pvz., alchemija, kabala, būrimu kortomis, kt. Ezoterikos samprata jungtina su straipsnyje aktualizuojama idėja, kad žmogus, turintis ribotus pojūčius, negali pažinti tikrovės, tačiau neatmetama mintis, kad tuos pojūčius galima įgyti. Tai padėtų atskleisti aukštesnius, antjutiminius pasaulius ir pažvelgti į asmens santykį su daugybiniais tapatybės pavidalais. Šių pasaulių pažinimas atveria galimybę pažinti asmens (mikrokosmo) ir Visatos (makrokosmo) branduolį, atrasti santykį tarp asmens tapatumo ir Visatos esmės. Tai skaitytojui leidžia suvokti neišvengiamą savo ir Kitų būčių susisluoksniavimą.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: ezoterika, šiuolaikinė lietuvių literatūra, Absoliutas, Visatos branduolys, tapatybė.

Įvadas

Tyrimų lietuvių literatūrologijoje ezoterikos tema nėra daug. Tačiau jos populiarumą šiuolaikinėje literatūroje galima lemti kultūrinių mainų intensyvėjimas, veikiantis ir literatūrinį diskursą. Ezoterinių apraiškų paieška šiuolaikinėje lietuvių prozoje leidžia atskleisti ne tik literatūrinio diskurso takumą, tačiau ir juo manifestuojamą kultūrinio pasaulio dinamiką, nulemtą globalizacijos.

Apie ezoteriką šiuolaikinėje lietuvių prozoje yra rašiusi Viktorija Dautojytė-Pakerienė straipsnyje „Ezoterizmas literatūroje ir literatūros istorijoje“ (2005). 2007 metais Vilniaus universitete apgintas Jurgitos Valinčiūtės magistro darbas „Ezoterika J. Ivanauskaitės romane „Placebas“. Dovilės Švilpienės straipsnyje „Ezoterizmo transformacijos šiuolaikinėje kultūroje“ (2010) apžvelgtas ezoterikos poveikis šiuolaikinei kultūrai, glaudžiai susijusiai su literatūra. Šiuolaikinės religijotyros atstovė Aušra Kristina Pažeraitė poziciją dėl okultinės ezoterikos pusės išreiškė straipsnyje „Ezoterinė kasdienybė: okultizmo, parapsichologijos, ezoterizmo, magijos diskurso problema Lietuvoje“ (2011). Šie lietuvių autorių požiūriai

naudingi apibrėžiant, kas ir kokia yra ezoterika šiuolaikinėje lietuvių literatūroje. Atlikta analizė naudinga platesniems ezoterikos lietuvių literatūroje tyrimams, pavyzdžiui, tai galėtų tapti paskata tirti XIX ir XX amžiaus lietuvių literatūrą ieškant joje ezoterikos bruožų. Į ezoterikos lietuvių literatūroje tyrimų lauką verta įtraukti ir lietuvių mitologiją, pasakas. Lietuvių autorių poezija taip pat turi ezoterikos bruožų: daugiausiai jų yra modernioje poezijoje, tačiau verta pasigilinti ir į ankstesnių laikotarpių kūrinius. Ezoterika lietuvių literatūroje galėtų tapti platesnių tyrimų, susijusių su ezoterikos integralumo į visuomeninius ir individualius pokyčius, dalimi.

Ezoterika kaip mokslinių tyrimų objektas

Neretai manoma, kad ezoterikos sąvoką galima apibrėžti kaip artimą okultizmui, alchemijai, chiromantijai ir panašioms mokslams. Viktorija Daujotytė-Pakerienė teigia, kad „požiūriui į literatūrą <...> tinkamiausia yra ezoterizmo sąvoka – pati plačiausia, apimanti bendriausią žmogaus ir pasaulio slėpinių nujautimą, pripažinimą ir išpažinimą“ (Daujotytė-Pakerienė 2005: 8). Toks apibūdinimas padeda suvokti ezoterinę literatūrą, suprasti, kaip giliai brandi literatūra atskleidžia žmogaus, kaip mikrokosmo, ir Visatos, kaip makrokosmo, bendrystę ir santykį. Literatūros kūrėjų vaizduotė atveria pasaulius, kurių nėra žinoma esant. Būtent dėl šių priežasčių ezoterika ir yra ta prizmė, per kurią verta žvelgti į literatūrą kaip į vidinių žmogaus pasaulių atsivėrimą. Antra vertus, ir literatūra per intuiciją ezoteriką pradeda vesti į racionalų pasaulį, kurio pagrindimo idėjų kartais labai pasigendama.

V a. pr. Kr. Platonas *Olos alegorijoje* atskleidė, kad kasdienis mūsų pasaulio, įvardijamo tikrove, suvokimas tėra šešėlių, kuriuos gebame įžiūrėti, atpažinimas. Tikėtina prielaida, kad mes nėra neatpažįstame tikrųjų šio pasaulio formų. Gali būti ir taip, kad jų nepažįstame, nes neturime tam reikalingų jausmų. Gera žinoma ir gana opoziciška Immanuelio Kanto (1724–1804) teorija teigia, kad sąmonės tikrėybė prilygsta išorinio pasaulio tikrėybei. Dėl to galima daryti prielaidą apie paralelų tikrovę, turinčią savo laiką, fenomenus ir noumenus. Panašią teoriją išdėstė Nobelio premiją už kvantinės mechanikos lygtį gavęs Ervinas Šchrödingeris (1887–1961), o vėliau ir Hughas Everettas (1930–1982). E. Šchrödingeris atliko eksperimentą su kate uždaroje dėžėje. Katė, arba atomo dalelė, yra *superpozicijoje*, t. y. tuo pat metu gali būti visų įmanomų būsenų, nes nėra žinoma, kurioje būsenoje ji išties yra. Neįmanoma, kad vienu metu katė būtų ir gyva, ir mirusi. Jos būseną gali būti suvokta tik tada, kai atsiranda jos stebėtojas. Katė tėra atomo simbolis. Tačiau kyla klausimų, ar atomo būtį / nebūtį nurodo tai, kad jis turi stebėtoją, ar ne. Verta iškelti klausimą – jei esame stebimi, tai kas yra mūsų Stebėtojas? H. Everettas 1957 m. pateikė ir pagrindė savo kvantinės mechanikos interpretaciją, pavadintą „daugybinių pasaulių interpretacija“, teigusią, jog viskas, ką įmanoma įsivaizduoti, gali įvykti arba jau įvyko. H. Everettas, interpretuodamas E. Šchrödingerio eksperimentą, teigė, kad stebėjimo momentu kvantinė sistema, esanti *superpozicijos* būsenoje, egzistuoja toliau ir išsišakoja. „Sulig kiekvienu tokiu momentu – sulig kiekviena dzeno akimirka, kai tikrai atsiranda įvairios galimybės, – įvyksta skilimas, pasaulis išsišakoja, tampa daugybinis“ (Ozeki 2016: 490). Kiekvienas „arba“ pavirsta „ir“

sukurdamas naują pasaulį, kuriame visos galimos alternatyvos ir įvyksta. Jos veikia paraleliniuose pasauliuose, nieko nežinančiuose vienas apie kitą. Knygos *Ką gi mes žinome?* (2007) autoriai teigia, kad žmogaus smegenys dirba tik su ta informacija, kurią pažįsta ir kurios šaltinius žino. Iš šios informacijos ir sukaupų žinių žmogus suponuoja jį supančią aplinką, įvardijamą *tikrove*. Visa kita informacija, kurios žmogaus smegenys negeba apdoroti, laikoma *nerealybe, fikcija*, kažkuo *anapus*. Penki žmogaus pojūčiai leidžia jam kurti aplink save realybę, kurią jis regi, uodžia, girdi, liečia ir ragauja. Jei žmogus sugebėtų įvaldyti (ar išstbulinti esamą) dar bent vieną pojūtį, papildytų ir žmogaus realybės suvokimas. Nauji dalykai, kuriuos suvokiame, yra paremti naujų žinių gavimu: „<...> mes kuriame tikrovę remdamiesi prisiminimų, emocijų ir asociacijų atsarga, kaip tuomet iš viso pajėgiame suvokti ką nors nauja? Plėsdami savo asmeninę paradigmą, t. y. to, kas mums yra tikroviška ir įmanoma modelį, prie sąrašo, kuris yra smegenyse, pridedame naujas pasirinkimų galimybes. <...> šis sąrašas yra darbinis tikrovės aprašymas, paremtas mūsų asmenine patirtimi – tai dar ne pati tikrovė“ (Arntz ir kt. 2012: 70). Trumpiau tariant, kiekvienas sukuria aplink save sau pažįstamą pasaulį, kurį galima įvardyti asmenine objektyvia realybe, tad galima teigti, jog šiuo metu pasaulyje egzistuoja daugiau nei 7 milijardai skirtingų realybių (arba begalybė jų, turinčių tam tikrus bendrus, sutampančius žinių šaltinius, o kartu ir sąlyčio taškus tarp šių realybių). Taigi savo realybę kiekvienas kuria pagal savo pasirinkimus ir reakcijas. Per kasdienines emocijas ir gaunamas žinias asmuo susikuria aplink save pasaulį ir jame veikia. Suponuodami mintį, kad realybę kuriame patys, keliame idėją, kad žmogus yra visa ko centras, kad žmogus ir yra Didysis kūrėjas ir Didysis stebėtojas.

Dera paminėti, kad XX amžiaus pradžioje viena iš reikšmingiausių gnostinių sistemų Lietuvoje buvo teosofija. Iš Rusijos kilusi Helena Petrovna Blavatskaja (1831–1891) tapo ryškiausia jos atstove. Ji buvo mokslininkė, religijos filosofė, orientalistė ir teosofijos judėjimo pradininkė. H. P. Blavatskaja parašė dviejų tomų veikalą *Slaptoji doktrina. Mokslo religijos ir filosofijos sintezė* su priedu *Nėra religijos, aukštesnės už tiesą* (1888). Autorė pamėgino perteikti supratimą apie Visatos esmę ir Kosminę sąmonę (sielą), pabandė įvardyti žmogaus vietą ir paskirtį pasaulyje, nusakyti jo atsiradimo teoriją, turėjusią paaiškinti daug žmoguje vykstančių procesų, sąmoningumo priežastį ir jo pasekmes. Galima manyti, jog autorė, viena vertus, įrodė žmogaus kaip Visatos dalelės milžinišką svarbą, antra vertus, apibrėžė jo sąmonės siaurumą (nepaneigdamą galimybes, kad įmanoma sąmoningumą praplėsti). Autorė pabrėžia, kad jos išdėstyta teorija nesiskiria nuo kitų, nors galimai yra labiau filosofiška: „Tai jokių būdu ne mažiau moksliška, nei visos kitos, <...> mokslinės teorijos ir bet kuriuo atveju labiau filosofiška bei artima tiesai“ (Blavatskaja 1994: 24). Taigi ezoterika žengia kartu su religija ir mokslu, nebūdama nei vienu iš jų, bet būdama su jais susijusi.

Kita svarbi gnostinė sistema Lietuvoje buvo antroposofija, ryškiausias jos atstovas – Rudolfas Steineris (1861–1925). Knygoje *Kaip pasiekti aukštesniųjų pasaulių pažinimą* (1905) autorius bandė aprašyti, kaip atverti ezoteriškai slaptus ir sunkiai pasiekiamus pasaulius. Knygoje labiausiai akcentuojamas sielos persikėlimas į *antjutimiškumo lauką*. Pasiektas *antjutiminis* pasaulis yra paralelus gyvenamajam pasauliui, kuriame žmogus

atlieka savo įprastines pareigas. *Antjutiminių* pasaulis yra šalia, tiesiog į jį reikia pereiti, ir tie patys daiktai įgis kitus, gilesnius, tikresnius, *antjutiminius* pavidalus. Žmogus gyvenime, *ikijutiniame* pasaulyje teregi pabiras daiktų formas, jų molekulinės sandaras. Būtent „todėl apibūdinant antjutiminio pažinimo procesus atrodo, tarsi būtų kalbama apie žmogaus metamorfozę; tai reiškia, kad paprastas žmogus dar nėra tos tikrovės; jis turėtų tapti visiškai kitoks“ (Steiner 2012: 158). Žmogaus vaizduotė *ikijutiniame* tikrovėje sukuria tam tikrus pavidalus, kad galėtų lengviau orientuotis pasaulyje, t. y. viską sukuria ir sudėlioja taip, kad žmonės galėtų bendrauti ir sutarti dėl bendrų idėjų pavidalų ir formų.

Šios idėjos šalininkai yra ir knygos *Ką gi mes žinome?* autoriai, ir literatūrinių laukų tyrinėtojai, pvz., Raymondas Williamsas (1921–1988), parašęs kūrinį *Gramatiniai vaizduotės laikai* (1983) (Williams 2011). Taigi ezoteriniu požiūriu *antjutiminių* pasaulis ir jo išgyvenimas turėtų praturtinti žmogaus esybę, bet ne versti gyventi naujai atrastame – aukštesniajame. Svarbi ezoterinė idėja, kad žmogus kaip mikrokosmas gali bendrauti su makrokosmu – Visata, tiksliau, kiekvienas yra sudedamoji vienas kito dalis. Ezoterika, kitaip nei religija, labiau sietina su vidinėmis žmogaus jausenomis, nei su konkrečiomis dogmomis.

Lietuvos mokslininkų požiūriu, postmodernaus žmogaus poreikių nebetenkina tradicinės religijos, jos nėra pakankamos, tad „daroma prielaida, kad postmodernioji sąmonė yra nebepajėgi įkurdinti transcendentinę patirtį“ (Švilpienė 2010: 100). Nors D. Švilpienė teigia, kad ezoterika priklauso *sacrum* kategorijai, vis dėlto laiko ją viena iš sekuliarėjančios visuomenės ypatybių. Anot tyrėjos, šiuolaikinėje kultūroje suintensyvėjusios ezoterinės paradigmos išeities taškai yra „sekuliarizacija, vartotojiškumas, transcendentinio matmens niveliacija, tradicinio religingumo, vertybių krizės“ (Ten pat: 98). Taigi postmodernioje visuomenėje tradiciškai suvoktas sakralumas praranda aktualumą, o religija – autoritetą. D. Švilpienė, pasiremddama Eugenijaus Ališankos mintimi teigia, kad „sekuliarizaciniam procesams būdinga tai, kad sekuliarizacija ne tiek neigia transcendenciją, kiek ieško naujų, netradicinių transcendencijos patirčių“ (Ten pat: 101). Ieškodami žmonės atranda alternatyvas, apie kurias straipsnyje kalba ir A. Pažėraitė: tai ezoterika, okultizmas, joga, astrologija, numerologija, kabala ir kitos. Šios, vienu priskiriamos prie *sacrum*, kitų prie *profanum* naujųjų religijų (kaip naujųjų tikėjimų atmainų), jas propaguojantiems teikia viltį, kad atsakymai slypi „kažkur anapus“.

V. Daujotytė-Pakerienė, žvelgdama iš literatūros filosofijos pusės, teigia, kad ezoterika yra viena iš literatūrinės kūrybos sąlygų, atskleidžiančių pasaulio metafiziškumą ir jo anapusybės galimybę: „Pabrėžiant ryšį tarp mentalinės vibracijos atskleidžiančios filosofijos ir ieškojimų dvasią įteisinančios literatūros, galima teigti, kad ezoterinės tendencijos yra būtinosios kūrybinės rizikos elementas, gana savitai pasirodantis ir dabarties kūryboje – tarp metafizinės aistros ir buvimo „anapus gėrio ir blogio“ (2005: 13).

Paradoksalu, bet ir tiesiogiai, ir metaforiškai vertinami ezoteriniai mokslai neprieštarauja empiriniam mokslui. Galima manyti, kad ezoterika labiau prieštarauja religijoms, kadangi paneigia dieviškumą kaip kažkieno galią teigdama, kad tikroji begalinė jėga ir bekraštybė slepiasi pačiame žmoguje. Kyla klausimas, kaip atverti tas erdves, kurios žmogui kol kas

nėra pasiekiamos ir pažinios. Ezoterika, teigdama apie galimybę pasiekti aukštesnius pasaulius, remiasi mikrokosmo ir makrokosmo veidrodinių atspindžių teorija. Aukštesnieji pasauliai gali būti siejami su *anapussybe*, pomirtiniu gyvenimu, tačiau tuo pačiu ir su galimybe patirti kelis pasaulius iš karto.

Ezoterika Jurgos Ivanauskaitės romane *Placebas*

Šiuolaikinei lietuvių literatūrai būdingas daugiasluoksniškumas ir kelių istorijų pasakojimas vienu metu atsispindi J. Ivanauskaitės (1961–2007) prozoje. Romane *Placebas* (2003) autorė pasakoja susipynusius kelių veikėjų gyvenimus, kiekvieną vaizduodama labai skirtingą. Pagrindinė veikėja – būrėja Julija Kronberg – bando atverti ezoterinį pasaulio lygmenį ieškodama Didžiosios Tiesos ir bandydama suvokti Visatos branduolį.

Pomirtinio gyvenimo vaizdavimas romane *Placebas* yra labai svarbus. Jo reikšmė akcentuojama pradedant romaną pagrindinės romano veikėjos mirtimi. Aprašomos mirusios pajautos, besikeičianti jos žiūros perspektyva, mąstymas ir tikrovės suvokimas. Realybė, anksčiau įvardyta gyvenimu ir gyvastimi, staiga persikelia į *anapussybę*, kurioje asmeniui save suvokti reikia iš naujo, kitame kontekste. Julijos mirtis ir pomirtiniai potyriai labai svarbūs ezoteriniu požiūriu, kadangi tik mirus prieš ją pradeda skleisti Absoliuto ir Visatos branduolio paslaptys, Didžioji Tiesa, kurios būrėja ieškojo visą gyvenimą. Tik mirusi ir nutraukusi paslaptį slepiančią skraistę, ji geba pažinti noumenus ir fenomenus. Mirusiosios nebevaržo penki žmogui pažįstami pojūčiai, kadangi ji įgyja kitus, daug svarbesnius pojūčius.

Taigi anapussybė pateikiama kaip tikrosios būties buveinė, kurioje nebelieka vietos nereikšmingoms smulkmenoms, trumpalaikiams tikslams ir pseudo dvasiniams pradams. *Anapussybėje* Julija atranda viską, kas yra tikra. Tiesa, iškart po mirties Julijai sunku suvokti savo mirtį ir regėti *absoliutų niekį* (2003: 70). Kaip teigia R. Steineris, žmogus turi pasirengti jų pažinimui, kadangi dėl pasaulio neįprastumo ir paslapties atskleidimo gali būti sudėtinga aprėpti ir suvokti Absoliutą ir Visatą. J. Ivanauskaitės romane aprašomos patirtys ir R. Steinerio teorija apie aukštesniųjų pasaulių pažinimą skiriasi viena svarbia detale: J. Ivanauskaitės veikėja tuos pasaulius pasiekia mirusi, o R. Steineris teikia mokymų paslaptis gyviesiems, norintiems pažinti *antjutiminį* pasaulį.

Romane bandoma pasiekti ne tik *anapussybę*, tačiau ir patį Visatos branduolį, svarstomos jo formos. Autorė nebeapsikliauja žmogaus, net ir esančio *anapussybėje*, pajautomis. Laidininku į daug kartų pereitą pomirtinį gyvenimą ir tikrosios esmės radimą tampa katė: „<...> mąslioje kažkuri akyse švyti Atsakymas, kuris nuo žmonių giminės paslėptas“ (2003: 99). Būtent katė Bastetė savo mantra įvardija didžiausią paslaptį ir branduolį – *Amžinąjį girdžiantį variklį*, kadangi tai yra garsas, kurį skleidžia besisukanti Visatos branduolio ašis: „<...> kodėl tas ratas sukasi girdžiedamas? Ogi todėl, kad siela trinasi į materiją kaip geležis į akmenį!“ (2003: 345–346). Visatos branduolį sudaro girdžiantis ašis, sudaryta iš sielų ir materijų. Siela ir materija romane atskiriamos kaip skirtingi dalykai, vienodai sukantys Amžinąjį variklį: be vienos iš jų nebūtų girdžiesio, nebūtų ir sukimosi. Kaip žmogaus kūnas ir dvasia, taip ir Visatos branduolys, yra neišskiriamas ir nedalus vienys. Taip kuria-

mas makrokosmo (Visatos) ir mikrokosmo (žmogaus) vienas kito atspindys, papildymas ir sinergija. Šiuos Bastetės atskleistus Visatos slėpinius suvokti gali ne kiekvienas, kadangi neturi tam tikrų įgūdžių ir, net jei ir regėtų Amžinąjį variklį, nesuvoktų jo esmės.

R. Steinerio aprašytas pirmasis išbandymas, norint pasiekti aukštesnius pasaulius, yra skraistės, kuri trukdo tikrajam gebėjimui matyti, sudegimas. Romano pabaigoje Julija pradeda eiti R. Steinerio aprašomu keliu ir mirusi sugeba praskleisti skraistę: „Staiga, tarsi audeklą būtų trūktelėjusi nematoma ranka, violetinė skraistė nuskriejo nuo vieno erdvės pakraščio ligi kito ir išnyko“ (2003: 386). Veikėja jau sugeba *pažinti*, nors dar negeba įvardyti. Tačiau žodžiai *anapussybėje* nereiškia nieko, kaip ir visa, kas *šiapussybėje* yra susikalbėjimo ir aiškumo pagrindas. Nutraukus skraistę atsiskleidė tikroji Visata, kuri turi savo ženklų, formų ir rašmenų sistemą, *šiapussybėje* nereiškianti nieko. Romano pabaiga perša mintį, kad toliau nebėra nieko pažinaus žmogui, nes už puslapių ir pasakojimų ribų plyti nenusakomas aukštesnysis lygmuo, į kurį perėjus nieko nebeįmanoma papasakoti.

Atsakymų į didžiuosius klausimus Julija bando ieškoti ir per laiko suvokimą. Būtent *laiko* apibrėžtis yra viena iš kriterijų ir Visatos branduolio atradimo ir suvokimo prizmių. Julijos minimame *erdvėlaikyje*, anot jos, tose vietose, kuriose atsiveria tam tikri *kurmio urvai*, laikas yra sustojęs: „Ertmės, kuriose rankenėlė susiliečia su ritiniu, dar vadinamos kurmio urvais. Į jas patekus sustoja laikas. O pati ąselė yra tarsi tunelis, kuriuo galima kursuoti iš dabarties į praeitį, į ateitį ir atgal“ (2003: 146). Tai galėtų papildyti H. Everetto kvantinę teoriją apie *daugybinius pasaulius*. Tik J. Ivanauskaitės romane šie pasauliai yra skirtinguose erdvėlaikiuose, kuriuose keliaujama ne erdvėmis, o jų laiku. Laikas tampa tiltu iš vienos erdvės į kitą, kadangi kiekviena erdvė egzistuoja tik tam tikrame laike. Taigi romane dėstoma teorija sietina su H. Everetto kvantine formule, kadangi abi teigia daugybinių pasaulių egzistavimą ir to paties fenomeno būti keliuose pasauliuose iš karto: praeities, dabarties ir ateities. Žinoma, nederėtų apsiriboti trijų pasaulių suvokimu, kadangi kiekviena būties akimirka turi savo pasaulį ir savo esatį. Šiuo požiūriu J. Ivanauskaitės aprašoma teorija sukuria gal net daugiau pasaulių, nei H. Everetto formulė. Antra vertus, kiekvieną būties akimirką priimami sprendimai prilygsta kiekvienai būties akimirkai, be kurios tų sprendimų nebūtų (nebūtų erdvėlaikio, kuriame jie priimami). Julija įsivaizduoja, kad Visatos laikas yra atsikartojantis: viskas, kas įvyko, jau yra įvykę ir anksčiau. Tai nesudaro galimybės keliauti per gyvenimus reinkarnacijos būdu, bet siūlo idėją, kad per gyvenimus galima keliauti ir gyvenant kelis gyvenimus vienu metu.

Ezoterikos bruožus čiuopianti J. Ivanauskaitė pateikia alegoriją – „Placebo“ organizaciją, veikiančią taip, kad neįmanoma atskirti jos veiksmų nuo tų, kurie daromi individualiai ir savarankiškai. Taip pat veikia ir autorės aprašomos Visatos dėsniai – atspindėdami vienas kitą, didieji ir mažieji pasauliai ieško Tiesos, nenujausdami, kad tiesa yra jie patys. *Anapussybėje* slypintys žmogui nepažinūs *aukštesnieji pasauliai* atsiveria tik perėjus *Niekį* – tam tikrą erdvėlaikį tarp mirties ir visiško išnykimo (o gal nušvitimo?). Romanas baigiamas *Anapussybės vartų* užtrenkimu – kas neatrado savęs vidujai, tas nėra vertas ir Visatos paslapties atskleidimo.

Ezoterika Donaldo Kajoko romane *Ežeras ir kiti jį lydintys asmenys*

2012 metais išleistame Donaldo Kajoko romane atsispindi postmodernios kūrybos bruožai, glaudus veikėjų gyvenimų ryšys ne tik racionalaus gyvenimo santykiuose, tačiau ir *antjutiminiame* jų lygmenyje.

Romano veiksmas užsimezga, kai į nuošalų paežerės dvarą atkeliauja Gabrielius Aušautas. Veikėjas čia praleidžia septynias dienas, per paskutiniąją susiduria su ypatingu pasaulių atvėrimu. Po šio patyrimo Gabrielius išvyksta, tačiau po trejų metų grįžta sužinojęs, kad valdos savininkė testamentu jam paliko dvarą. Grįžęs Gabrielius pradeda iš naujo pažinti paežerės dvaro aplinką, dvariškius bei save. Atveriami ezoteriniai pasauliai ir iš jų atklydusios gyvybės atrodo nepažįstamos pagrindiniam romano veikėjui, tačiau kuo daugiau laiko jis praleidžia dvare, tuo geriau suvokia visa ko vienybę: žmogaus, gamtos, gyvenimo, mirties, *anapusbės* ir *šiapusbės*. Gabrielius patiria *antjutiminius* reiškinius, atveria paslaptinius pasaulius ir erdves, kurios yra jo paties esatis, atsispindinti kosminės energijos raštuose. Kitaip nei romane *Placebas*, D. Kajoko kūrinys pomirtinio gyvenimo ženklai pasitelkti siekiant atskleisti transformuotą reinkarnacijos idėją, kai sąsajos tarp prieš tai išgyvento ir dabartinio gyvenamojo pasaulio atskleidžiamos juos iš naujo patiriant šiame. Gabrieliaus paveikslu atskleidžiamas į asmens būties paieškas besileidžiantis žmogus. Gyvenęs moderniame pasaulyje, jis atklysta į visai kitokią aplinką, tačiau greitai pasijunta, lyg čia jau yra buvęs. Daugiau laiko praleidęs dvare, pradeda justis abipusį ryšį su dvaru ir jo aplinka. Gabrielius patiria ezoterišką dvaro erdvę, ežeras jam įkvepia naujos, anksčiau nepažintos energijos. Keliaudamas dvaro erdvėje atsiveriančiais *antjutiminiais* pasauliais, veikėjas pažįsta savo esybę ir jos daugialaikišką, reinkarnuotą būtį.

Didžiąją romano dalį ieškojęs atsakymų į nepažintos tikrovės klausimus, Gabrielius juos kone galutinai susistemina įkirtęs į šulinį, iš kurio jį ištraukia nepažįstamas senis, leidžiantis jį vadinti Grafu Sudie. Romano pabaigoje paaiškėja, kad jis yra tas pats sodininkas, kuriuo romano pabaigoje tampa ir Gabrielius. Taip atsivėrusios erdvės, įvairūs daiktai, įgavę kitokias reikšmes ir funkcijas, veikėjui padeda pažinti savo tapatybės pavidalus. Atsiveriančiose pasauliuose ir jų erdvėse jis sutinka save: kaip savo pavidalus kituose savo gyvenimuose.

Taigi dvare Gabrielius suvokia save kaip reinkarnaciją patyrusį Grafą Sudie (Joną Gėriką) ir Juodąjį Valtininką. Šis suvokimas nėra lengvai pasiekiamas, veikėjui tenka patirti daug pasaulių ir neregėtų objektų, ne kartą išgyventi skaudžius praėjusių gyvenimų momentus, kad suvoktų jų prasmę ir išmoktų pamoką. Tai įvykdęs Gabrielius gali atsikratyti to, kas neturi realistiško pavidalo – prisiminimų, nostalgijos, kaltės, nerimo, nepasitikėjimo, atėjusio iš anksčiau patirtų gyvenimų.

Romane vaizduojama ir daugiau daugialaikių, gyvenusių anksčiau veikėjų. Seniausias istorijos veikėjas yra dvaro sodininkas Eliezaras, kartais pavadinamas Ahasveru, pasmerktu per amžius klajoti žydu. Eliezaras panašus į žmogų, kuris niekada nemiršta, kaupia patirtį ir žinias. Jis pažįsta tuos pačius žmones kituose jų gyvenimuose, žino jų praeitį. Sodininkas nepriklauso nei *būties*, nei *nebūties* pasauliams, jis keliauja per juos. Eliezaras teigia „savo minčių neturintis“, kadangi visa pasaulyje yra viena, visi žinias ima iš ten pat, dalijasi tuo

pačiu. Eliezaro paveikslu atskleidžiamas pasaulio amžinojo laiko nenutrūkstamumas ir į jį besiveržiantys kiti pasauliai, individualių gyvenimų bendravardiklinimas visuotine prasme, nieko nenuvertinant, nesutapatinant vieno su kitu, suvokiant kiekvieno individualumą.

Romano veikėjai yra atgimę, jiems šis pasaulis pažįstamas, nors jį ir reikia prisiminti iš naujo. Knygos veikėjai yra daugialaikiai, susiduriantys su persikūnijimu, persikėlimu į kitą būtį, ar vizijomis bei sapnais keliaujantys daugiamatėmis pasaulio, laiko ir erdvės plotmėmis. Romane veikėjų gyvenimai itin susipynę, kadangi kone visi gyvena ne pirmą kartą ir yra susitikę ankstesniuose, užmirštuose gyvenimuose. Atrodo, kad tik Eliezaras viską žino ir jo nebestebina tas *perpetuum mobile*, jis viską tiesiog stebi, priima ir laukia ateinant naujo. Šiuo požiūriu aktuali H. Everetto daugybinių pasaulių teorija, kadangi atsikartojantys ir besisiejantys gyvenimai suveda tuos pačius žmones priimti naujus sprendimus, o kiekvienas naujas sprendimas sukuria naują pasaulį, kuriame žmonės vėl turi vienas kitą atrasti ir įgyvendinti alternatyvas. D. Kajokas romane veikėjams suteikia galimybę keliauti per šiuos pasaulius reinkarnacijos ir transo būdais, taip sujungdamas daugybinius ir daugiamatius pasaulius į vieną, praplėsdamas kiekvieno veikėjo suvokties lauką ir išskeldamas idėją apie realų užmirštų pasaulių patyrimą.

Romane taip pat glaudžiai yra susijusios erdvės ir laikai. Viena vertus, juos sudėtinga atskirti vieną nuo kito, kadangi keliaudami laiku veikėjai persikelia į kitas erdves, kuriose atsiskleidžia nauji potyriai arba naujai patiriami prisiminimai, nutikę įvykiai. Erdvės ir laikai syja tarpusavyje kaip perėjimai į *kitus* pasaulius ir *kitus* gyvenimus, kartais net nebūtinai savuosius. Persikėlimai į kitų asmenų gyvenimus žymi romano filosofiją apie daugiamatę pasaulio prigimtį. Daugiamatis pasaulis yra susisluoksniavęs laikais ir erdvėmis bei gyvenimais, jie glaudžiai susipynę, kiekvienas saugo savo atmintį laike, į kurią galima sugrįžti.

Dvaro ir ežero aplinkoje atveriamos erdvės ir laikai gali būti ir asmens vidinis troškimas apsisvalyti, pajusti ritualo prasmę, pažinti tolimiausias dvasios kerteles. Šios erdvės ir su jais besisiejantys laikai nurodo žmogaus vidinį pasidalijimą, kai į *šiapusybės* gyvenimą sapnais, vizijomis ar kitais būdais įsilieja praėjusių gyvenimų patirtys. Taip asmuo įgyja galimybių funkcionuoti kitose erdvėse, kuriose jo iš tikrųjų nėra. Romane iš tų erdvių parsinešamos patirtys yra naudingesnės, nei patiriamos gyvenamojo pasaulio erdvėje. Taip gali būti dėl to, jog praplečiamas asmenybinis suvokties laukas, kai vieno gyvenimo ir vienos erdvės patirtys papildomos kitomis, nenubraukiant ir neprarandant esamojo laiko ir erdvės patirčių. Vienu metu patiriami du laikai ir dvi erdvės asmeniui atveria ir įrodo pasaulio daugiamatiškumą. Taip koreguojamas vienalaikiško ir vienaerdviško asmens suvokimas.

Pirmasis kitos erdvės ir laiko atskleidimas romane įvyksta Kurto grotoje. Į ją atlydimas pagrindinis romano veikėjas Gabrieliūs regi tam tikras apeigas, kurių metu dvaro savininkė Augustė Em yra perkeliama (ar pati persikelia) į kitą gyvenimą: į kitą laiką ir erdvę, kurioje įsikūnija į Mariją Magdalietę. Į transą ją vedantis Rojus Ruduo paliepia pasirinkti laiką, kryptį ir kalbą. Šokdama ritualinį šokį, Augustė pradeda regėti kitą pasaulį. Kai šamaniškų apeigų metu atsiveria „pasaulio spraga“ (Kajokas 2012: 99), Augustė per ją patenka į *kitą* pasaulį, kuriame stengiasi išspręsti pasąmonėje slypinčias problemas ir

suvokti užslėptą kaltę. Tas pasaulis egzistuoja paraleliai su gyvenamuoju. Keliaudama laiku ir erdve, ji vienu metu gali išgyventi kelias patirtis, reikšmingas ir praėjusiam jos kaip Marijos gyvenime, ir kaip Augustės laike. Apeigų metu, pasitelkus upės alegoriją, atskleidžiama vienu metu funkcionuojančių kelių gyvenimų būtis. Viename krante yra vienas gyvenimas, kitame – kitas, tačiau jie susiję, nors tiesiogiai vienas kito neveikia, nesusisiekia. Tačiau juos susieja asmuo, keliaudamas *tiltu* per skiriančią upę: „Sapne stovėjau ant liepto per sraunią upę, žinojau, kad dešinėje yra mano, Marijos iš Magdalos, gyvenimas, o kairėje – ilgas paryčio slogutis, nors aš buvau tik pradėjusi sapnuoti; ir sykiu aiškiai suvokiau, jog tai anaip tol ne sapnas, o tikrų tikriausias gyvenimas. Ne mano, Marijos, bet visai kitos moters...“ (Ten pat 2012: 99). Augustė patirto transo metu pakeitė laiką ir erdvę, ištaisė pasąmonės spragas įgydama kito gyvenimo patirties, t. y. įgyvendino tai, kas nebuvo įmanoma dabartinio gyvenamo pasaulio erdvėje. Praėjęs ir naujai išgyventas gyvenimas suteikė galimybių papildyti dabartines gyvenimą. Tai įrodo pasaulio daugiasluoksniškumo ir jo patirties būtinybę.

Dvaro aplinka ypatinga ir tuo, kad joje nuolat atsivėrinėja tam tikros angos, tuneliai į požemius: „Šiandien griuvėsiuose, ryt – prie koplyčios, poryt – dar kur nors... Tos angos gali atsiverti bet kur. Ir bet kada užsiverti“ (Ten pat 2012: 212). Atsiveriantys pasauliai atskleidžia vis naujų žinių, primena apie praeities įvykius, apie buvusius gyvenimus. Šie pasauliai daug paslaptingesni ir savo reikšmių aprėptimi platesni, nei prisiminimai, sapnai ar vizijos. Požemiuose regimi simboliai yra daugialypiai, teigiantys apie praeities klaidas, apie neišpildytus lūkesčius. Tuo pačiu požemių reikšmių neapreptis nėra tik simboliai ir objektai, tai patirčių sanauja, atkeliavusi iš kelių šimtų ar tūkstančių metų patirties, nepraradusi savo aktualumo ir šiandienos pasaulyje. Bet kada ir bet kur atsiveriančios ir užsiveriančios angos nurodo į *anapusinio* ir *šiapusinio* pasaulio sąlytį, galimybę tarpusavyje koreliuoti ir suteikti naujų patirčių juos atradusiems. Šiuos pasaulius pasiekti nelengva, dar sudėtingiau juos suvokti. Tai įrodo, kad *antjutiminio* pasaulio reikšmės sudėtinga suvokti žmogui, neperžengusiam šio pasaulio ribų.

Romane vaizduojamos ir mistinės būtybės. Tai *nesybėmis* vadinamos *anattos*. Atpažindami savo *nesybes*, veikėjai su jomis susitapatina, jose atpažįsta save ir stebėdami iš šalies gali analizuoti tam tikras sielos būtis. Ieškodamas *anattoms* paaiškinimo, romano veikėjas Rojus Ruduo svarsto galimybę, kad Augustę ištikusi nelaimė (pakliuvimas į pastato griūtį ir sūnaus užmarštis) atvėrė tam tikrą plyšį, per kurį į šį pasaulį patenka kito pasaulio fragmentai. *Anattas* galima priskirti asmens tapatybės dalims, nors jos netaikytinos vien sielos apibrėžčiai. *Nesybės* yra tai, kas asmuo *yra*, tačiau tuo pačiu jos tuo ir *nėra*, nes yra tik jo dalis. *Anattos* tampa veidrodžiu, kuris parodo, kuo *Aš* yra ten, ir kur *Aš* iš tikrųjų nėra. *Nesybės* taip nurodo kitą būties dalį, kuri nėra regima, nors iš tikrųjų ji yra asmens tapatybės dalis. Taigi *anattos* egzistuoja kaip asmens tapatybės dalys, saugančios praeitų gyvenimų patirtis. Jų turi kiekvienas asmuo, jei tik sugeba jas pažinti ir pripažinti jų egzistenciją. Gabrieliaus *nesybė* atspindėjo jį ribojančią *Aš* būtį, kuri iš pradžių buvo slepiama giliuosiuose pasąmonės klotuose. Atpažinęs ir prisijaukinęs šią savo asmens tapatybės dalį, veikėjas patyrė savo visumą, pilnatvę ir darną.

Romane vaizduojami ir kitos būtybės bei objektai, viena vertus, sujaukiantys protą, antra vertus, verčiantys praplėsti mąstymo ribas ir pažinti daugiau, nei vaizduotė ir pojūčiai leido iki tol. Gabrielius, nerasdamas sveiku protu suvokiamo paaiškinimo, klausia savęs: „Velnia, tai tikros tos saulėgražos ar tariamos, egzistuojančios ar tik haliucionuojančios sąmonės paribyje?!“ (Ten pat 2012: 141). Tačiau ezoteriniu požiūriu viskas yra viena – tai vaizduotės kuriami vaizdiniai, supaprastinantys regimus dalykus tiek, kad būtų lengviau juos analizuoti žinomomis sąvokomis. Nors romane Gabrielius ne kartą atsisako analizuoti jam nesuvokiamus reginius, jie vis dėlto padaro įtaką veikėjui. Veikėjas pradeda regėti idėjas tokias, kokios jos iš tiesų yra, ir vaizduotei nebereikia jų paprastinti. Tiesa, sąmonei sudėtinga pažinti tai, kas nebuvo pažinu anksčiau. Kuo gilesnės mintys, kuo svarbesni dalykai juntami, tuo labiau akys „veržiamos“ – lyg išties trukdytų regėti tikrąją, juntamą regimybę. Tai kaip R. Steinerio minėta skraistė, dengianti tikrąsias reikšmes jų varganais pavidalais. Šiuo atžvilgiu labai lengva paaiškinti Augustės Em giminės devizą – „Pasauly nieko nėra, ko negalėtų būti, bet jame niekada nėra ir taip, kaip yra“ – kadangi viskas yra taip, kaip regima, viskas yra taip, kaip yra, ir tik vaizduotės kuriami supaprastinti paveikslėliai slepia tikrąją sąvokų idėją.

Ryškiausiai atsiskleidę ezoterikos bruožai romane aktualizuoja asmenybines išgales pritapti Visatoje ir taip atskleisti absoliučias jos tiesas. Visatos ašis pasiekama susitaikius su savimi ir suvokus tikrąją savo būtį. Romano pabaigoje Gabrielius suvokia, kad viskas yra nedaloma vienovė, viena Visata, viena ašis. Pajudėjus mikrokosmui, pajudės ir makrokosmas, pasikeitus jo suvokties horizontui, pakis ir Visata, nes ją kuria žmogus, nors ne visada yra pajėgus suvokti didžiuosius slėpinius. Vis dėlto, svarstydamas jų didybę, jis įprasmina ją savo pasaulyje ir gyvenime. Romane tai perteikiama vaizduojant keliavimą per ankstesnius gyvenimus, realybės daugiasluoksniškumo, pasaulio daugiamačiškumo ir visa ko bendrystės suvokimą. Ši bendrystė, suvokiama kaip visuma, gali būti išreikšta viena formule, reiškiančia, kad dvasia ir kūnas yra vienis, kaip mintis ir forma. Pridėjus sudėtingesnių ir įvairesnių formulės dėmenų, formulė nepasikeis, atsakymas liks tas pats. Žmogaus protui nepažinūs dėmenys dažniausiai supaprastinami ir paliekama tai, kas pažinu, o gaunamas tas pats atsakymas. Tik sudeginus tikrovę ir realybę skiriančią skraistę, matoma formulė, leidžianti suvokti daugiau, nei pajėgus žmogaus protas. Tai verčia susimąstyti, ar ezoteriškai svarbus yra sprendinys kaip atsakymas ir rezultatas, ar pats sprendimo būdas kaip kelias į atsakymą ir tikslą.

Išvados

J. Ivanauskaitės ir D. Kajoko kūriniuose atpažįstamos akivaizdžios autorių pastangos išreikšti ezoterinį lygmenį. Romanai, viena vertus, pasižymi unikalia ezoterikos bruožų aktualizacija. Kita vertus, tarpusavyje jie turi nemažai sąlyčio taškų: tvirta abiejų romanų siužetinė linija leidžia plačiau analizuoti ezoterikos bruožus dėl jų kartotės.

Romanuose perteikiama svarbi ezoterikai suvokti idėja, kad regimybę ir tikrąją skiria tam tikra *skraistė*. Abu autoriai mėgina ją praskleisti, kad išvystytų tikrovę. J. Iva-

nauskaitės romane ji perteikiama Absoliuto pažinimu. Pastarasis pažįstamas atvėrus *anapustinį*, pomirtinį gyvenimą. *Anapussybė* aiškinama kaip tikrosios būties buveinė, kuri apibrėžiama kaip gyvenimo tikrovė, o *šiapussybė* pasilieka vaizduote pridengtų idėjų sąvokų lygmenyje. Absoliutus nušvitimas pasiekiamas tik tada, kai pasiekiamas *Niekis*, kai visiškai suyrama ir nebesuvokiama sava būtis. D. Kajoko romane *skraistė* sunaikinama patyrys ir išaiškinus savo asmens tapatybės pavidalus. Asmeninės patirtys ir praeitų gyvenimų atpažinimas keliaujant per susisluoksniavusius pasaulius atveria galimybes į savęs pažinimą ir realizaciją. *Skraistė* dengia *šiapustinės* ir *anapustinės* būties tikrąybę. Šis suvokimas pasiekiamas *skraistei* sunykus. Romane *Ežeras ir jį lydintis asmenys* atskleidžiamas praeitų gyvenimų susisiejimas. Jie atsiveria *šiapussybėje* ir savo atsivėrimu suteikia realią galimybę juos patirti. Romane *Placebas* kuriami tarpusavy susiję veikėjų paveikslai, vaizduojami jų *šiapustiniai* gyvenimai, tačiau *anapussybė* laikoma paslaptimi.

Kūriniuose vaizduojama ezoteriškai suvokiama erdvė ir laikas, nors jų svarba, apibrėžtis bei įprasminimas skiriasi. J. Ivanauskaitės perteikiamas laikas ir erdvė suvokiami empiriškai, tačiau jų samprata pakinta peržengus *anapussybės* slenkstį. *Šiapussybėje* laikas aktualus tik svarstant galimybes keliauti juo į praeitį ar ateitį. *Anapussybėje* laikas nesuvokiamas, tačiau atskleidžiamos visos su juo susijusios paslaptys. D. Kajoko romane erdvė ir laikas susiję itin glaudžiai, o pasikeitusi erdvė ar laikas dažniausiai reiškia naujo pasaulio atradimą. Rašytojas šias dvi sąvokas sujungia į erdvėlaikio sampratą ir taip skatina kelti prielaidą, kad kiekviena erdvė turi jai priklausančią laiką. Įmanu, kad skirtingose erdvėse skirtingai vertinamas laikas pakeičia jo esmę ir nepriklausomybę nuo laikrodžio rodyklių.

Kūrinius jungia į vieną tikslą vedantys atsiskleidžiantys ezoterikos bruožai – atrasti santykį tarp asmens tapatumo ir Visatos esmės. Tačiau autorių prieigos prie ezoterikos paslaptių yra savitos. J. Ivanauskaitės romane veikėjai ieško Visatos esmės, tačiau mažiau koncentruojasi ties asmens tapatumo paieška. D. Kajoko romano pagrindinis veikėjas atranda savo tapatumą ir taip pasiekia Visatos branduolį. Taigi ezoteriniai siužetų sprendiniai nurodo, kad vieningo sprendimo didžiajam Visatos sprendiniui nėra ir kiekvienas renkasi savo kelią surasti asmenybės pilnatvę. Skaitytojui kyla klausimas, ar ezoteriškai svarbesnis yra sprendinys ir atsakymas, ar pats sprendimo būdas kaip kelias į atsakymą. J. Ivanauskaitės romane kaip svarbesnis iškyla tikslas (Visatos esmė), D. Kajoko romane – kelionė (savęs atradimas). Individualus autorių kelias link galutinio atsakymo ezoteriką atskleidžia kaip lanksčią, modernią filosofiją, į savo teorinį pagrindimą įtraukiančią ir mokslą.

Atlikta ezoterikos bruožų analizė leidžia teigti apie ezoterikos pasaulėžiūros egzistavimą literatūroje. Aptartuose kūriniuose manifestuojamas lietuvių prozininkų požiūris į ezoteriką keičia ir literatūrą, ir jos skaitytoją. Per Absoliuto ir Visatos branduolio paieškas atskleidžiama žmogaus būtis kelia svarbius klausimus apie būties kilmę ir prasmę. Ezoteriškai atveriami paraleliniai, *šiapustiniai* ir *anapustiniai* pasauliai orientuoja asmeninį požiūrį į visapusišką Visatos objektų ir idėjų nedalumą. Viena vertus, ezoterika, leisdama pasijusti Visa ko, Visatos, dalimi, kiek gąsdina savo apimtimi. Tačiau galimybė suvokti save kaip mikrokosmą, perteikiama šiuolaikinėje lietuvių prozoje, skatina pažvelgti ne tik į savo, tačiau ir į *kity* būti kaip į neišvengiamą būčių susisluoksniavimą.

Literatūra

- ARNTZ, W., CHASSE, B., VICENTE, M., 2012. *Ką gi mes žinome?* Vilnius: Alma littera.
- BLAVATSKAJA, H. P., 1994. *Slaptoji doktrina*. Kaunas: Mijalba.
- DAUJOTYTĖ-PAKERIENĖ, V., 2005. Ezoterizmas literatūroje ir literatūros istorijoje. *Literatūra*, 47 (1), 1–14.
- IVANAUSKAITĖ, J., 2003. *Placebas*. Vilnius: Tyto alba.
- KAJOKAS, D., 2013. *Ežeras ir kiti jį lydintys asmenys*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- OZEKI, R., 2016. *Knyga laiko būčiai*. Vilnius: Baltų lankų leidyba.
- PAŽĖRAITĖ, A. K., 2011. Ezoterinė kasdienybė: okultizmo, parapsichologijos, ezoterizmo, magijos diskurso problema Lietuvoje. *Religija ir kultūra*, 9, 21–44.
- STEINER, R., 2012. *Kaip pasiekti aukštesniųjų pasaulių pažinimą*. Vilnius: Asociacija „Paramos Valdorfo pedagogikai bendrija“.
- ŠVILPIENĖ, D., 2010. Ezoterizmo transformacijos šiuolaikinėje kultūroje. *Literatūra*, 52 (1), 98–116.
- WILLIAMS, R., 2011. Gramatiniai vaizduotės laikai. In: *XX amžiaus literatūros teorijos*. 1 t. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 329–338.

Ieva Naikienė

Vilnius university, Lithuania

Research interests: Lithuanian literature of 20th and 21st century, esoteric philosophy and literature, literary theology

ESOTERIC IN CONTEMPORARY LITHUANIAN PROSE

Summary

This article focuses on esotericism in contemporary Lithuanian prose. For the revelation of this topic, Donaldas Kajokas' novel *Ežeras ir kiti jį lydintys asmenys* (*The Lake and Other Escort Members*, 2003) and Jurga Ivanauskaitė's novel *Placebas* (*Placebo*, 2012) have been chosen. The analysed writings reveal the point of view of contemporary Lithuanian writers about esoteric beliefs. In this article, esotericism is related with persons' feelings but is excluded from occult and parapsychology fields such as alchemy, cabbala, Tarot, etc. This work focuses on the idea that an individual, who has only a few senses, cannot reach actuality. On the other hand, the possibility of acquiring those senses is not rejected. In addition, obtaining those senses would help to reach higher, over-sensational worlds and in that way to discover personal correlation with forms of multiple personal identities. This article establishes an idea that awareness of higher worlds/spheres unlocks the possibilities of revealing the main core of human (as micro-cosmos) and the Universe (as macro-cosmos). The possibility to perceive oneself as a micro-cosmos discloses not only personal identity, but also the value of Other's entity and inevitable entities stratifying.

KEY WORDS: Esoteric, Contemporary Lithuanian Prose, Personal Identity, Universe, Universe Core.

Įteikta / Submitted 2017 11 30

Priimta / Accepted 2018 02 12